

Johann Schneider

Mozartovy slzy

MOZARTOVY SLZY

JOHANN SCHNEIDER

Splendidum družstvo • Vražné, Hynčice

COPYRIGHT

© **Johann Schneider**

MOZARTOVY SLZY

Autor: Johann Schneider

Vydalo: Splendidum družstvo

1. el. vydání

Vražné, Hynčice 2021

Česky

ISBN 978-80-88394-00-6 (EPUB)

ISBN 978-80-88394-01-3 (MOBI)

ISBN 978-80-88394-02-0 (PDF)

Obsah

Prolog

1756

1757

1758

1759

1760

1761

1762

1763

1764

1765

1766

1767

1768

1769

1770

1771

1772

1773

1774

1775

1776

1777

1778

1779

1780

1781

1782

1783

1784

1785

1786

1787

1788

1789

1790

1791

Mozartova předčasná smrt - vražda nebo nemoc?

Epilog

Prolog

„Hudba, i když vyjadřuje ty nejsilnější emoce, nesmí nikdy urážet sluch, ale spíš ho těšit a stále zůstat hudbou,”

pronesl rakouský skladatel a hudebník Wolfgang Amadeus Mozart, který se stal měřítkem veškeré klasické hudby.

Amadeus spadl do rokokového přepychu pyšných Vídeňanů jako zářící kometa. Pod tíhou provincialismu obdivovala Vídeň pomíjivou záři zázračného dítěte a z nepochopitelných důvodu zavrhovalo centrum hudebního dění umělcovou fantazii a sílu myšlenky.

“Velký umělec by se takhle nezlehčoval... Mozart ani neví, co sype z rukávu, přichází ke všemu zadarmo... Veliké umění je řehole, on si jen hraje,”

šeptali žárlivci Josefovi II., synovi Marie Terezie do ouška, aby odpoutali od génia císařovou pozornost.

A bylo na co žárlit!

Hudebník za svůj krátký život složil přes 650 děl – pouštět si jeho skladby jednu za druhou, zněla by nádherné hudba nepřetržitě devět dní a nocí. Milovala svého Amadea Praha, která jak tvrdila, dosud neslyšela hudbu, ale jen kvílení nedokonalých hudebníků. Vníмали Pražané svého oblíbence jako velikána pokřtěného

samotným bohem Apollónem: *“...vždyť jeho hudba má moc proměnit šelmy v jehňátka a zastavit tok řeky.”*

Skromně se usmíval Wolfgang při svém životním tempu allegro, při své nadpozemské hudbě provoněné rozpustilým rozmarem – anděl s ďáblem tancují pospolu. Psal tak, jak život viděl a vnímal – bez přetvářky a potřeby se za každou cenu zalíbit. Bičoval pýchu a hloupost, dával prostor jednoduché zápletky, kterou okorunoval, velkým množstvím nápadů. Člověk si jednu pro druhou nezapamatoval, neboť tato kombinace myšlenek by vydala nejmíň na další dvě opery.

Nabízí se nám otázka: *“Proč z Amadea do bezbřehých hlubin předváděného nezájmu padal nekonečný gejzír nápadů?”*

Mozart spěšně komponoval, neboť viděl v dálce svůj kříž s nemilosrdným datem označujícím příchod věčné temnoty?

Komponoval svá díla neuvěřitelně lehce, jakoby mu nějaký hlas našeptával, kam kterou notičku uložit a čím ji ozdobit; jakoby nádherné skladby visely ve vzduchu a on jen opisoval noty.

“Mozart přetěžuje hlasy. Ta hudba je snad kradená... Němčina je řeč koníren – hodí se leda k bitvám, nikoliv ke zpěvu zamilovaných,” nepřáli skladateli ani Italové.

“Zapisoval noty bez škrťů, snad se rozpomínal na cosi rázem hotového,” vzpomínali jeho obdivovatelé.

(Tato věta mě přivádí k jistému Dr. Rupertovi Sheldrakovi. Tento anglický fyziolog vyslovil domněnku že naši předchůdci sdíleli svou kolektivní moudrost jiným, méně osobním způsobem, než se doposud soudilo. Dr. Sheldrake tvrdí, že formu a chování všech věcí řídí pouze molekuly – vše ovlivňuje “morfogenetické pole”, což je nový typ fyzikálního pole napomáhajícího formovat konstrukci buněk a tkání. Je přesvědčen, že

morfogenetické pole jsou jakousi spojnicí v čase a prostoru umožňující tvorům učit se od předcházejících členů téhož druhu, o to dokonce i tehdy, když mezi nimi není přímý kontakt. A jako příklad uvedl schopnost Mozarta komponovat v raném věku, neboť lehkost při skládání skladeb “převzal” od hudebníků minulých generací.

Dalo se čekat, že jeho kniha o daném problému byla označena za “nejlepší kandidátku na veřejné vpálení za poslední léta.”

Ovšem je třeba připomenout, že zatím Sheldrakovy názory není schopen nikdo vyvrátit!)

“Úkolem skladatele je zlepšit svět, a ne svádět srdce,”

mizí v dálce obraz těžko nahraditelného hudebníka, a jeho humor s fekálním zaujetím nám je jen připomínkou, že velký génius byl především

ČLOVĚK!

Evropu zahalil kouř vypálených vesnic a měst. Pach mrtvých těl visel nad krvavým mořem beznaděje a zoufalství jako otazník.

Opravdu vypukla sedmiletá válka?

Ano – vypukla!

Marie Terezie se nikdy nesmířila se ztrátou Slezska – nenáviděla pruského krále, který ji o tuto zemi před čtrnácti lety připravil. Nezbyvalo ji než navázat přátelské styky s Francií a Alžbětou Ruskou.

Fridrich II. si, ale ten “ženský triumvirát” (*neboť ve Francii se o politické dění starala milénka Ludvíka XV. madame de Pompadour*) nenechal přerůst přes hlavu a vtrhl do Čech.

V Obilní ulici v Salcburku měli jiné starosti. Anna Maria Mozartová se právě chystala přivést na svět dalšího potomka. Modlil se Leopold za zdravého tolik vytouženého syna. Narodilo se jim už pět dětí, ale přežila jen dcera Marie Anna nazývána “Nannerl”.

Johann Georg Leopold, ohlédneme-li se za jeho minulostí, získal své první vzdělání na jezuitském gymnáziu a lyceu, ale světská kariéra mu byla na hony vzdálená. Ovšem otec, knihař tak rozhodl a syn se poslušně oddal službě Bohu. Smrt nechodí po horách, ale po lidech – stál Leopold smutně u hrobu svého otce a prosil ho za odpuštění, nebo i jeho srdce prahlo po jiném vzdělání.

Na univerzitě však proslul jako vzbouřenec a po dvou letech byl vyloučen pro nevhodné chování a názory. Vstoupil tedy do služeb hraběte Johanna Thurna – Valsassina und Taxise, kanovníka katedrály, kde mu byl přidělen nepříliš lichotivý titul Kammerdiener /sluha/.

Naštěstí byly jeho povinnosti jen muzikantského rázu. Léta Mozartovi sice přidala na rozumu, ale ubrala na hrdosti – počal se honit za velkopanskou přízní. Jako had se ovíjel kolem nohou mocných, tak dlouho než líně pokynuli hlavou a on se těšil z povýšení na komorního hudebníka v orchestru knížecího arcibiskupa.

Konečně se dočkal trvalého platu – začal se ohlížet po nevěstě. Padla mu do oka o rok mladší Anna Marie Pertlová. Museli být pěkným párem, neboť se ještě rok po jejich svatbě říkalo *“ti Mozartovi jsou nejpěknějším párem v celém Salcburku”*, přestože měl Leopold výraz despotického muže a z Anny Marie vyzařovala prostoduchost.

Mozart se přestal modlit a spočinul pohledem na svou knihu *Houslové hry*. Ještě netušil, že se jeho dílo zařadí mezi nejlepší dobové práce svého oboru a bude přeloženo do několika světových jazyků.

Anna Marie Mozartová, dcera Evy Rosiny a Nicolause Pertla nebudila u historiků žádnou pozornost, nebo byla *“jen matkou slavného Mozarta”*. Poměrně málo inteligentní, optimistická žena s ironickým a sebe odsuzujícím smyslem pro humor nikdy nestála o lesk dvoru a pozornost šlechty. Se svou roli oddané manželky a matky se velmi rychle smířila – vylekal Leopolda pláč dítěte.

KONEČNĚ !!!

Narodil se Joannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart.

Amadeus se sestrou a otcem, matka je zvěčněna na obraze

Malý Wolfíček přibíral na váze a spokojeně si brblal za láskyplné péče své matky. Leopolda od běžných starostí odpoutala zpráva o atentátu na Ludvíka XV. Francouzský král ač obklopen švýcarskou gardou byl bodnut do boku fanatickým jansenistou Pierrem Damiensem, který se rozhodl zabít neřestného panovníka.

Přestože Ludvík vyšel z atentátu s lehkou jizvou, rozhodl se pro opovážlivce připravit neuvěřitelná muka. Na náměstí, kde se měla konat poprava, se sešla smetánka v plném lesku. Byli přivedeni čtyři koně a nenáviděný zajatec byl rukou a nohou zapřažen ke každému z nich. Bič zasvištěl ve vzduchu a koně byli hnáni do čtyř světových stran – řval Damiens bolestí. Odtržení všech končetin se panstvo dočkalo, až nešťastníka nařízli ... spokojeně se rozešli do svých domovů.

Jen Voltaire, francouzský filozof, křičel do světa: *“Zničte hanebnost!”*

V Obilní ulici s číslem 225 se pod vzrušenými vzdechy hudebníků rosily okenní skla. Leopold hudbu zbožňoval a tuze rád se svými přáteli doma muzicíroval. Není divu – HUDBA v nás probouzí ty nejušlechtilejší pocity, touhy a sny. Něžně burcuje naše smysly k nejodvážnějším činům; někdy nepoznáváme sami sebe.

Malý Wolfík schoulený pod cembalem nasával plnými doušky tu atmosféru provoněnou vlažným vzduchem z potu sladkého dřeva. Klouček se počal natahovat ke klávesám a Leopold vznešeným hlasem pronesl: *“Hudba je můj a bude i synův život.”*

“Co můžeš vědět tatínku. Kdoví, kde našeho synka osud zavane,” povzdechla si matka Mozartová.

“Zavane ho tam, kde ho necháme zavát,” rozhodně odvětil Leopold a pohladil Nannerl po vlasech, aby na svého o čtyři roky mladšího bratra nežárlila. Marie Anna s postupem času velmi zdatně ovládla hru na klavír a stala se *“v tom nudném Salcburku”* učitelkou klavíru. Nyní byla Wolfgangovým hudebním ekvivalentem – mazlila se s

bratrem, aniž by dívku napadlo, že jí jednou předčí svými schopnostmi.

Ano, hudba je úchvatná věc a dle filozofa Aristotelesa jde o nápodobu pohybu, kde tóny vnímáme smyslově, avšak jejich vztah intelektuálně. Hudba tedy neposkytuje jen pouhou libost, ale podílí se na intelektuálním a etickém rozvoji člověka a právě tím, že plní tento cíl, poskytuje libost. Platón spatřoval význam hudby v odrazu a stimulaci duševních stavů, proto hudbě připisoval velký výchovný význam.

Začalo být patrné, že Wolfík bude hudbu potřebovat jako vzduch. Jakmile zazněly Leopoldovy housle a cembalo pod tenkými prsty Nannerl – odhodil křidu, kterou soustředěně psal na podlahu podivné znaky a upřené hltal každou vypuštěnou notičku.

Rodiče blaženě koukali na svého rozkošného chlapečka, ačkoliv přítelkyně Nannerl se nechaly slyšet, že je ošklivý. Řídké, rozčepýřené světlé vlásky a velké, odstáté uši bez lalůčků je děsily. Co na tom – osudem se mu stala hudba a ženy v jeho životě byly jen rušivou kulisou.

"To je neuvěřitelné! Maminko, Nannerl, pojd'te si to poslechnout!"
stál Leopold u cembala, kde se na komínku z knih kroutil Wolfík.

"Slyšíte to? Náš malý muzikus už dokáže vyťukávat souzvuky tercií,"
hlásil pyšně tatínek.

"V té tmě?" uvědomila si maminka, že se v hudebním salonku nesvítlí.

"Tatínku! Wolfík přeciš v té tmě nemůže nic vidět?" divila se Nannerl.

"Drahá dcero! Dobrý a hlavně od Boha nadaný hudebník nepotřebuje nic vidět. Stačí, že slyší," dostalo se dívence ponaučení. Leopold opatrně vzal housle a počal svého synka doprovázet. Wolfík ihned ožil – otřásalo se cembalo pod pevnými doteky budoucího génia.

Něžná melodie se tiše přenesla na bojiště, kde právě Laudon dobyl Kladsko a obléhal Vratislav. Rusové vtáhli do Berlína, ale boj byl veden liknavě k churavosti carevny a vzhledem k obdivu následníka trůnu Petra k Fridrichu II.

Libé pocity prožíval i Joseph Haydn, budoucí Mozartův přítel – stal se druhým kapelníkem ve službách nejbohatšího uherského knížete P. A. Esterházyho. Pod jeho *“taktovkou”* prožil třicet let a složil svá nejslavnější díla.

V Salcburku zato došlo k pozdvižení. *“Po městě jde hlas, že schopnosti vašeho syna drahý Leopolde jsou nepřírozené. Jeho Eminence pan arcibiskup přikázal, abyste se s chlapcem dostavili na zámek k přešetření,”* uklonil se překvapeným Mozartům vyslanec z vyšších kruhů.

“A je to tady. Já jsem ti Leopolde říkala, aby jsi ty jeho kaňky nikomu neukazoval,” zlobila se na manžela Anna Maria.

“Kaňky! Kaňky jen zdobily notový papír, na kterém zazářila první skladba našeho syna,” bránil se Leopold.

“Stejně ti nikdo neuvěří, že MENUET A TRIO PRO KLAVÍR složil Wolfík sám,” instinktivně se obávala matka Mozartova.

“Ať se děje Boží vůle,” vydal se Leopold se synem na zámek.

Wolfík tam bez sebemenšího zaváhání předvedl své dovednosti a znalci jen uznale pokyvovali hlavami. Závistivci se nechali slyšet, že starý Mozart podvádí, co vydává za skladby svého synka, zkomponoval prý sám. */A dodnes tyto pochybnosti panují./*

Na závěr sezení se Wolfíka zeptali, zda jeho dílo není příliš těžké.

“Je to koncert a ten má být těžký!” pronesl dospěle klouček. Přítomné obecenstvo zašumělo obdivem a arcibiskup vzepjal ruce k nebesům se slovy: *“Bůh učinil v Salcburku zázrak...”*

Očekávaná smrt zaklepala na dveře carevny Alžběty a car Petr III. okamžitě uzavřel s Fridrichem II. spolek. Pruskému králi odlehlo a již bez větších potíží porazil Dauna u Burkersdorfu ve Slezsku a navíc ho čekalo vítězství u Freibergu v Sasku – blížil se konec sedmileté války.

V lednu se Leopold Mozart rozhodl na tři týdny odcestovat do Mnichova, kde se konal slavný karneval. Starostlivý otec si dovedl zařídit, aby si jeho nadanou dceru a syna poslechl sám kurfiřt Maxmilián III. V tomto ohledu neměl otec Wolfganga konkurenci. Fungoval nejen jako skvělý organizátor, ale i jako dokonalý zpravodaj. Měl silně vyvinutý smysl pro podnikání, vyznal se v politice a uměl se vybraně chovat ve společnosti. Nikoho nepřekvapí, že právě tento muž si dokázal vydobýt pozornost u samotného císařského dvora.

18. září usedli Mozartovi do dostavníku a odcestovali za šumění deště s alpskou ozvěnou zvonů a vzdechů blížící se bouřky do

Vídňě. Stále panují dohady o tom, jakým způsobem se ke dvoru Leopold dostal. První úvaha vypráví o cestě vydlážděné samotnými zednáři, neboť k nelibosti Marie Terezie byl její choť zednář.

Zednářskou podporu Mozart mohl naleznout u hraběte Thuna v Linci, patřící k rodině silně vázané k zednářství.

Hrabě Thun se velmi obdivoval umění čtyřletého chlapce. / *Čtyřletého proto, neboť pro větší zájem publika otec Wolfíkovi ubíral roky.* / Druhá verze zní, že Leopold vsadil na obyčejné “drby” – pečlivě dojednal několik vystoupení v šlechtických palácích a jen se spoléhal na to, že panstvo samo se už o popularitu Wolfíka postará... Tuto úvahu by zčásti potvrzoval i jeden z dopisů psaný Leopoldem.

“Dnes jsem v opeře slyšel arciknížete Josefa... Vykládal dlouze do sousední lóže, že prý se ve městě objevil chlapec, který znamenitě hraje na klavír.” O zázračném dítěti se skutečně šířila zvěst rychlostí větru. Šeptalo se, že mniši v jednom městečku ustrnuli při jídle, jakmile k nim dolehly varhany, které rozezvučel malý chlapec. Nebo, že celník ve Vídni zapomněl na své povinnosti ve chvíli, kdy se Wolfík oddal hře na své malé housličky. Nechala se císařská kancelář slyšet, že jejich Veličenstva mají čas a náladu poznat rodinu Mozartů. Poslali pro hosty noblesní kočár se čtyřspřežím. Leopold se nadmul pýchou – zamířili do pohádkového parku v Schönbrunnu.

“Och,” zíral užasle Wolfík na pečlivě ostříhané záhony a prozpěvující fontány.

“Juůů,” lekal se skřeků pyšných pávů.

“Ach,” stoupal po bělostném schodišti lemovaném lokaji v nablýskaných livrejích. Hosté ze Salcburku museli projít desítky jinak zdobených sálů, aby se dostali k císařské rodině. Wolfík si neuměl vysvětlit, kde se vzalo tolik krásy – topil se v zrcadlech

dlouhých až ke stropu. Byli vlídně přivítání celou velkou rodinou /*Marie Terezie porodila šestnáct dětí*/. Císař František s velkým zájmem podrobil děti zkoušce zručnosti. Chlapec zdatně předvedl nejdřív hru na klavír s jedním prstem a potom s pruhem látky položeným na klaviatuře.

“To není možné, jak vše ten malý čaroděj hravě zvládne,” zvolal vzrušeně císař. Arcikníže Josef byl vyzván, aby chlapci obracel noty. Učinil tak s velkým nezájmem a s neskryvaným splínem ve tváři.

“On mi to kazí,” rozzlobil se Wolfík, když mu stále zívající Josef opomínal otáčet noty. Smála se vesele císařovna a chlapec hned využil její dobré nálady a skočil ji do klína, až vyjukla. Láskyplně zázračné dítě pohladila a požádala prince Ferdinanda, aby mu vybral dva gala obleky ze svého šatníku. Leopold se v pokoře uklonil a už se těšil, jak svého synka nechá v nóbl oblečku vymalovat. Zatímco se Wolfík klouzal s princátkou po parketách. Pojednou bolestně upadl a neměl daleko k pláči, ale na nohy mu něžně pomohla Marie Antoinetta.

V mnohých knihách se uvádí, že princezně Wolfík při této příležitosti vyznal lásku: *“Až vyrostu, tak si tě vezmu ze ženu.”* Kde dětské touhy jsou – trápila *“Rakušanka”* svého manžela vnuka Ludvíka XV. nekonečnými večírky. Od rána do noci tancovala v plném lesku, až v roce 1793 dotancovala v prostých šatech ke gilotině.

Nadšená Marie Terezie dala Leopoldovi za vystoupení dětí sto dukátů /*obnos určený skladatelům za napsání opery*/. Podívoval se Wolfík otcovu chování. Nechápal, kde se náhle poděl před panstvem ten přísný nekompromisní tatínek. Amadeus se na rozdíl od něho

nikdy před šlechtou nepokořoval. Poklony rozmazlených paniček bral s rezervou – těšila ho chvála jen od kompetentních hudebníků.

Za vydělané peníze si Leopold zakoupil v Bratislavě krytý kočár a vyrazil za dalším výdělkem. Děti kromě muzicírování se musely pilně věnovat i výuce jazyků – nic mu nevadilo, že své ratolesti přetěžoval. Smutnou pravdou je, že malý génius vyrůstal na žíněné sedačce v dostavníku.

Venku slunce zlatilo zelené království, smálo se na rozpustilé děti – bledý Wolfík se ovšem schovával před pálivými slunečními paprsky. Rozmarné léto přišel přemalovat podzim, ale ze svého obrazu se neradoval dlouho. Zima, ta chladná panovnice už trhala svou další peřinu. Děti skotačily v bílém nadělení, a poté se třásl Wolfík zimou v korbě nedostatečně zatepleného kočáru.

Proč ukradli Wolfgangovi dětství? Je to osud každého génia?

“Opravdový génius bez srdce je nesmysl. Génius není utvořen z pěstěné intelligence, ani z představivosti, ani z obojího dohromady. Láska! Láska! Láska! To je duše génia,”

W. A. Mozart

Náhle utichly zbraně – skončila sedmiletá válka – vojáci si odešli do svých domovů léčit rány na těle i duchu. Mír v Hubertusburgu byl potvrzen a Fridrich II. přislíbil dát Marii Terezii svůj hlas při příští volbě císaři Josefovi – musela se definitivně vzdát Slezska.

Leopold Mozart položil na stůl noviny potěšen příjemnou zprávou o konci války, rozhodl se podniknout se svými dětmi velkou cestu po Evropě. V současnosti byl povýšen na zástupce salcburského dvorního kapelníka a na dlouhodobou dovolenou s plným platem dostal souhlas od samotného panovníka.

Přesto by se cesta neuskutečnila nebýt bohatého mecenáše, obchodníka Hagenauera, majitele domu ve kterém Mozartova rodina bydlela. Hagenauer se talentovanému chlapci velmi obdivoval a svému příteli důvěřoval. Nikoho však nezajímalo, že Wolfíka trápil kloubový revmatismus a na útrpné cestování není

ještě dostatečně zralý. Nasedla rodina Mozartova do kočáru, kde byl pečlivě zabalen i nový cestovní klavír. Vyrazili do Frankfurtu...

“Pro všeobecný obdiv, který všude v myslích posluchačů i těch největších znalců vzbuzuje ... neslýchaná zručnost dvou dětí... se uskuteční jediný koncert... z nejtěžších kusů největších mistrů... Vstupné za osobu tolar,” zněla tato pozvánka jako no pouťovou atrakci. Přišly davy zvědavců – Wolfík hrál bez jediné chybičky. Náhle se u dveří sálu mihl stín čtrnáctiletého mladíka. Chvíli poslouchal hru chlapce, ale pak jen mávl rukou a pronesl: *“... za tolar to ovšem nestálo.”* Aniž by svět tušil, setkali se v tuto chvíli dva největší géniové tohoto věku. Znuděný mladík nebyl nikdo jiný než sám Johann Wolfgang von Goethe. A jedeme dál -přijíždíme do Bruselu, kde se Mozartovi připravují na pětiměsíční pobyt v Paříži.

18. listopadu dorazili do Paříže. Během cesty Wolfík zavítal do říše snů. Vysnil si Rückenské království /*Rücken znamená v němčině záda*/, kde panoval hodný a spravedlivý král – on sám. Obyvatelé tohoto království dokázali děti udělat šťastnými, dobrými a laskavými. Wolfík si svou zaslíbenou zem nakreslil na papír, kde si pečlivě vyznačil vymyšlené města, vesnice a jarmarky.

Mozartovi si v Paříži nestihli ještě vybalit a už proběhla zpráva v tisku o zázračném dítěti. /*Dlouhý článek byl vydán v prestižním časopise Correspondance litteraire, philosophique et critique*/. Byla to náhoda nebo Leopold zatahal za ty správné nitky? Ve Vídni byl Wolfík přirovnáván ke slavnému *“chlapci z Lübecku”*, který v šesti letech ovládal řadu jazyků, ale zemřel velmi mladý, *“předčasně rozdrčen svou vševědoucností”*.